

# Üç Başlı Musculus Gastrocnemius Olgusu

Mehmet Üzel<sup>1</sup>, Ali İhsan Soyluoğlu<sup>2</sup>, Ercan Tanyeli<sup>2</sup>, Güler Kahraman<sup>2</sup>, Feridun Vural<sup>2</sup>

<sup>1</sup>İstanbul Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İstanbul

<sup>2</sup>İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı, İstanbul

## Özet

2007-2008 eğitim yılı disseksiyon uygulamaları sırasında 56 yaşında bir erkek kadavranın sağ bacağına m. gastrocnemius'un üç başlı olduğu saptandı. Femurun condylus lateralis'inden başlayan üçüncü başın m. gastrocnemius'un medial başına katıldığı, nervus tibialis ile a.-v. poplitea'ların medial baş ile üçüncü baş arasından geçtiği, m. soleus, m. plantaris ve m. popliteus'un ise normal oldukları görüldü. Damar ve sinir sıkışması belirtilerine yol açabilen bu gibi anatomik varyasyonların popliteal bölge ile ilgili yakınmaların ayırıcı tanısında akıldaki bulundurulmasında yarar vardır.

**Anahtar kelimeler:** M. gastrocnemius, anatomi, varyasyon

Cerrahpaşa Tıp Derg 2009; 40: 36-37

## A case of gastrocnemius muscle with three heads

### Abstract

During the routine dissection in our department in 2007–2008, we observed that the right gastrocnemius muscle consisted of three heads in a 56-year-old male cadaver. The third head originated from the posterior surface of the lateral condyle of the femur and joined to the medial head. Tibial nerve and popliteal vessels passed between the third and the medial heads. The literature was investigated. The soleus, plantaris and popliteus muscles were normal. This kind of anatomical variations, which can cause neurovascular entrapment symptoms, should be kept in mind during the differential diagnosis of the complaints at the popliteal region.

**Key words:** Gastrocnemius muscle, anatomy, variation

Cerrahpaşa J Med 2009; 40: 36-37

**M**usculus gastrocnemius bacak arka grup kaslarının en yüzeyseli olup m. soleus'la beraber m. triceps surae'yi oluşturur. Musculus gastrocnemius'un medial ve lateral olmak üzere iki başı vardır. Medial baş (caput mediale) femurun condylus medialis'inin arka-üst tarafından ve femurun arka yüzünden başlar. Lateral baş ise condylus lateralis'in lateral yüzünden ve linea supracondylaris'ten başlar. Her iki başın aşağı inen lifleri bacağın ortalarında bir aponevrozda sonlandıktan sonra m. soleus'un tendonuyla birleşip, tuber calcanei'de sonlanan tendo calcaneus'u oluşturur [1]. Arteria ve vena poplitea ile n. tibialis medial ve lateral başın arasından geçerek bacak arka bölgesinde distale doğru ilerler.

## Olgu

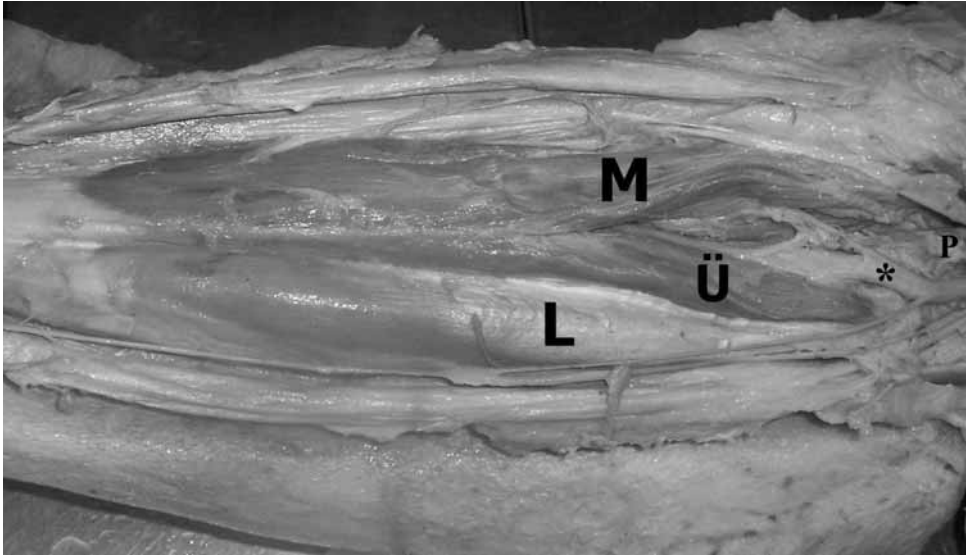
2007-2008 eğitim yılı disseksiyon uygulamaları sırasında 56 yaşında bir erkek kadavranın sağ bacağına m. gastrocnemius'un üç başlı olduğu görüldü (Şekil 1). Femurun medial kondilinden bir baş (caput mediale) başlamasına rağmen, lateral kondilden iki baş başlamaktaydı. Bu iki baştan lateralde olanı caput laterale olarak distale doğru ilerlerken medialde olanı (üçüncü baş, caput tertium) caput mediale ile birleşmekteydi. Arteria-vena tibialis posterior'lar ve n. tibialis, caput mediale ile caput tertium arasından geçmekteydi. Musculus soleus, m. plantaris ve m. popliteus'un normal olduğu görüldü.

## Tartışma

Literatürde m. gastrocnemius'un varyasyonlarıyla ilgili çeşitli çalışmalar vardır. Musculus gastrocnemius'un en sık karşılaşılan varyasyonu üçüncü baş (caput tertium) varlığı olup, çeşitli popülasyonlardaki sıklığı

**Alındığı Tarih:** 26 Şubat 2009

**Yazışma Adresi (Address):** Uzm. Dr. Mehmet Üzel  
İstanbul Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu  
Kocamustafapaşa - İstanbul  
**e-posta:** muzel@istanbul.edu.tr



**Şekil 1.** Üç başlı m. gastrocnemius olgusu. **M:** medial baş; **L:** lateral baş; **Ü:** üçüncü baş; **P:** a.-v. poplitea; **\***: n. tibialis.

%2.8-5.5 arasında değişmektedir. Bununla beraber %5,5 oranı sadece Japonlarda görülmüş olup diğer popülasyonlardaki oran %2.8-3.4 arasında bildirilmiştir [2,3]. Üçüncü baş varyasyonunu ilk kez 1813'te Kelch bildirmiş olup [2] genellikle femurun popliteal yüzünden olmak üzere linea aspera, m. biceps femoris'in uzun başı, lateral epikondil, diz eklemi kapsülü, fibula'nın ortası ve bacak fasyasından başlayabilir. Üçüncü baş popliteal nörovasküler yapıları çaprazlayabilir ve bazen klinik semptomlara (bacakta şişme, ağrı, ayakta durma ile kas yorgunluğu ve krampı, fossa poplitea'da duyarlılık, aralıklı klaudikasyon, arteryel staz ve anevrizma, distal arteryel emboli, popliteal damar trombozu, venöz staz ve sinir işlevi bozukluğu gibi) yol açabilir [3-6]. Literatürde üçüncü başla ilgili çeşitli çalışmalar bulunmasına rağmen, Türk popülasyonundaki üçüncü baş sıklığıyla ilgili bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Türk insanında üçüncü baş varlığıyla ilgili tek yayın Erbağcı ve ark.'nın yayınlamış olduğu üç başlı m. gastrocnemius olgusudur [7]. Bildirilen olgu kadın olup, üçüncü başın çalışmamızdaki olguya benzer şekilde femurun epikondylus lateralis'inden başlayıp m. gastrocnemius'un caput mediale'sinin liflerine karışarak sonlandığı gözlenmiştir.

Popliteal damar ve sinirlere baskı yaparak birçok klinik semptomu neden olabilmesi ve MR görüntülerinde

karmaşıklığa yol açabilmesi nedeniyle m. gastrocnemius'un üçüncü baş varyasyonunun akılda bulundurulmasında yarar olduğu düşüncesindeyiz.

### Kaynaklar

1. Standring S, ed. Gray's Anatomy, 40th Ed. Churchill Livingstone: Elsevier; 2008. p. 1420.
2. Bergman RA, Afifi AK, Miyauchi R. <http://www.anatomyatlases.org/AnatomicVariants/MuscularSystem/Text/G/01Gastrocnemius.shtml>
3. Iwa T, Sato S, Yamada T, et al. Popliteal vein entrapment caused by the third head of the gastrocnemius muscle. Br J Surg 1987; 74: 1006-1008.
4. Liu PT, Moyer AC, Huettl EA, et al. Popliteal vascular entrapment syndrome caused by a rare anomalous slip of the lateral head of the gastrocnemius muscle. Skeletal Radiol 2005; 34: 359-363.
5. Ekelund AL. Bilateral nerve entrapment in the popliteal space. Am J Sports Med 1990; 18: 108.
6. Bergman RA, Walker CW, El-Khour GY. The third head of the gastrocnemius in CT images. Ann Anat 1995; 177: 291-294.
7. Erbağcı H, Kızıllan N, Buğdaycı P ve ark. Üç başlı musculus gastrocnemius olgusu. Cerrahi Tıp Arşivi 2000; 5: 127-128.